

Evaluering af foreningen Skyggebørn

10. Juni 2021

SKYGGEBØRN

MOOS-BJERRE

Læsevejledning og datakilder

Læsevejledning

I rapporten er først beskrevet de grundlæggende elementer i evalueringen og rapporten samt projektets programteori. Dernæst gengives hovedkonklusionerne fra evalueringen samt Moos-Bjerrers vigtigste anbefalinger til arbejdet med at kvalificere og styrke indsatsen.

I de efterfølgende afsnit beskrives *først* Foreningen Skyggebørn med fokus på udformningen af gruppeforløbene samt tilgang, metode og ambition. *Dernæst* sættes fokus på målgruppen, børnene og de unge, hvis udbytte af indsatsen beskrives ud fra deres eget perspektiv. *Efterfølgende* afsnit omhandler de frivilliges erfaringer og syn på målgruppens udbytte og organisering af Skyggebørn. *Sidste evalueringssafsnit* behandler perspektiver på udvidelse af Skyggebørn til nye lokaliteter samt forankring af kulturen i foreningen.

Slutteligt uddybes og forklares datagrundlaget og metoden for evalueringen.

Datagrundlag

Rapporten bygger på multiple kilder, både kvalitative interviews, deltagerobservationer og en spørgeskemaundersøgelse. De kvalitative interviews, deltagerobservationerne samt spørgeskemaundersøgelsen er gennemført i foråret 2021. Der er udført kvalitative interviews med følgende målgrupper:

- 2 enkeltinterviews og 1 duo interview med forskere og eksperter på området
- 3 enkeltinterviews med de fastansatte i foreningen
- 4 gruppeinterviews med 3-4 frivillige i hver samt 2 enkeltinterviews
- 17 enkeltinterviews med børn og unge der hhv. deltager i og har deltaget i et gruppeforløb

Alle interviews er gennemført over telefon eller videoforbindelse af hensyn til Covid-19.

Udover de kvalitative interviews er der foretaget 5 deltagerobservationer af samtalegrupper med både børn, teenagere og unge. Deltagerobservationerne er gennemført ved fysisk tilstedeværelse.

Desuden bygger rapporten på en spørgeskemaundersøgelse med 89 besvarelser blandt børn og unge, som deltager eller har deltaget i en samtalegruppe. Der er udsendt to spørgeskemaer, som indeholder næsten samme spørgsmål, men er målrettet mod henholdsvis børn (i alderen 1-9 år) og unge (i alderen 10 og op).

Læs mere om evalueringens datakilder i metodeafsnittet sidst i rapporten.

Foreningen Skyggebørn

Skyggebørn hjælper børn og unge i sorg

Foreningen Skyggebørn arbejder for at hjælpe børn og unge i sorg. Skyggebørn tilbyder gratis gruppesamtaleforløb til børn og unge, som har mistet, eller har en syg pårørende, og er i alderen 4-28 år.

Skyggebørn driver pt. i alt 18 samtalegrupper i Aalborg, København og Aarhus. Samtalegruppernes mål er at hjælpe børnene og de unge med at sætte ord på deres oplevelser, tanker og følelser, samtidigt med at de møder andre i samme situation som dem selv.

Foreningen finansieres af støtte fra forskellige fonde og tilskudsgivere og drives til daglig af 2 fuldtidsansatte i Aalborg 2 deltidsansatte i henholdsvis Aarhus og København og ca. 50 frivillige.

Foreningens formål er jf. foreningens vedtægter:

- A) At formidle personlig kontakt og støtte til børn og deres familier ved livstruende sygdom og død.
- B) At styrke indsats og viden i forhold til børn & unge som pårørende.
- C) At sikre børn & unge en god og ansvarlig voksenhjælp.
- D) At formidle viden og erfaring om børn & unges sorg.
- E) At drive gruppetilbud til børn & unge i sorg, såvel regionalt som på landsplan.
- F) At initiere og tage aktiv del i nødvendig sorgforskning på området børn & unge

Foreningen blev dannet den 24. december 2016, efter at stifteren Jes Dige sluttede et tidligere samarbejde om sorggrupper i regi af Kræftens Bekæmpelse og startede selvstændig forening.

4. Målgruppens perspektiv

Om målgruppen

Størstedelen af børnene og de unge føler sig altid eller nogle gange alene med deres sorg

Flere af de adspurgte eksperter på sorgområdet påpeger, at børn og unge i sorg ofte føler sig alene med deres sorg. En ekspert formulerer det på denne måde:

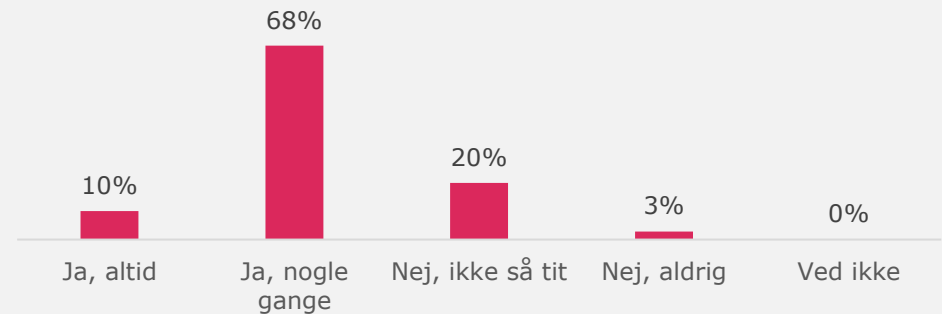
Det, vi overordnet ved, er, at selvom man mister en forælder, har man ikke nødvendigvis brug for behandling, men mange kan føle sig alene med deres situation og have brug for at finde et fællesskab med andre.

- Ekspert på sorgområdet

Dette faktum ses også i spørgeskemaundersøgelsen blandt de børn og unge, som går i samtalegruppe hos Skyggebørn. Det fremgår af nedenstående figur, at størstedelen af deltagerne føler eller har følt sig alene med deres sorg, tristhed eller ked-af-det-hed i skolen eller andre steder. 10 svarer, at de altid er alene med disse følelser og 68 pct. svarer, at de nogle gange er alene med disse følelser.

Føler du dig nogensinde, eller har du nogensinde følt dig, alene med din sorg/tristhed/ked-af-det-hed i skolen eller andre steder?

Om målgruppen: helhedsorienteret indsats

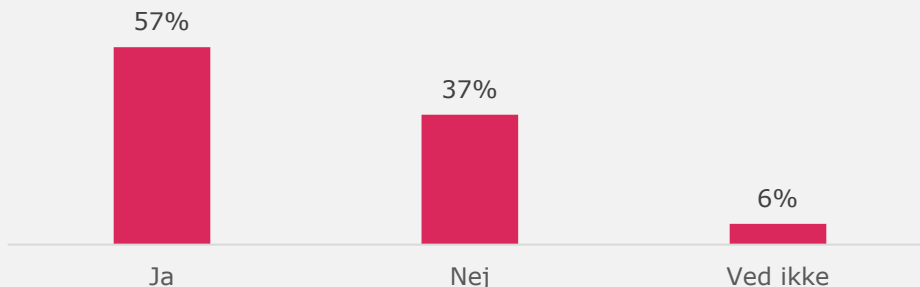
De fleste børn og unge får hjælp af andre end samtalegruppen til at tale om deres sorg

En ekspert på sorgområdet udtaler, at det er vigtigt for børn og unge i sorg, at have nogen at tale med om hvordan de har det. Han konkluderer, at børn og unge, som ikke har nogen at tale med, er i forhøjet risiko for at have det værre end andre på samme alder i flere vigtige aspekter af livet:

*For dem, der ikke har nogen at tale med, er risikoen meget højere; de har forøgede risici for at have det værre (...). Det er altså både ift. ens helbred og risikoadfærd, men også muligheden for at få en uddannelse og få et parforhold.
- Ekspert på sorgområdet*

Det er derfor positivt, at over halvdelen af de adspurgte børn og unge udtaler, at de også taler med andre end samtalegruppen om deres sorg. Det fremgår af nedenstående figur, at 57 pct. af respondenterne får hjælp af andre såsom familie, venner, psykolog osv. til at tale om deres følelser og tristhed. Samtidig er der dog en betydelig gruppe på 37 pct., som oplever, at de ikke får hjælp af andre end samtalegruppen hos Skyggebørn.

Får du hjælp af andre end samtalegruppen til at tale om din situation/følelser/tristhed/ked-af-det-hed/sorg?

Børn og unge efterspørger støtte i sorgprocessen

En helhedsorienteret indsats med flere sorgrelaterede tilbud eller støtte kan forbedre de muligheder eller mindske de risici, som eksperten beskrev. I de kvalitative interviews viser det sig dog, at det for flere i målgruppen er sådan, at Skyggebørn er det eneste tilbud, der fungerer for dem. Et par eksempler vises nedenfor, hvor det beskrives, at Skyggebørn opleves som havende bedre kompetencer eller blot være et mere passende tilbud til dem som person. Det er bl.a. på grund af de afslappende omgivelser, de dygtige frivillige og ansatte samt at det for nogle føles mindre centreret om en selv, hvilket kan opleves som rart:

*Jeg mistede min mor meget pludseligt, så det var noget af en omvæltning. ... Jeg var til psykolog, men det fungerede ikke for mig, det gav mig ikke noget. Så blev jeg foreslået sorggruppe hos Skyggebørn og tænkte, at der sidder man jo flere, så det er ikke ligeså meget omkring mig, men lidt mere stille og roligt, og hvis man har en dårlig dag, er man ikke tvunget til at sige noget. Man får jo også meget ud af at høre andre. Derfor valgte jeg at tage i sorggruppe og fandt ud af, at det var lige mig fremfor en psykolog.
- Kvinde på 22 år, Aalborg*

*På skolen havde de nogle skolepsykologer og lærere, der tog sig af børn med svære situationer. Men de kunne ikke sammenlignes med sorggruppen. Jeg fik overhovedet ikke det samme ud af det. Jeg endte med at stoppe noget tid ved skolen inden Skyggebørn, fordi jeg ikke fik opfyldt mine behov. Der er en helt anden ekspertise og erfaring i, hvordan [Skyggebørn] tager imod sådan nogle sager.
- Dreng på 17 år, Aalborg*

Børnenes og de unges udbytte

Børnene efterspørger noget andet end det, som psykologerne kan tilbyde

Ud fra ovenstående citater kan man altså se, at kvaliteten i de øvrige tilbud til børnene varierer. Men der kan også være andre grunde til, at børnene er mere tilfredse eller får større udbytte af Skyggebørn. F.eks. fortæller denne unge kvinde, hvordan hun skiftede fra psykolog til Skyggebørn, fordi det gjorde noget andet, der var tiltrængt, for hende:

Jeg kunne mærke, at jeg ikke længere havde behov for psykologhjælp, men at jeg stadig havde behov for at møde nogle andre mennesker, der kunne forstå mig på et helt andet niveau end min kæreste og mine venner. Jeg følte mig ensom og higede efter, at andre kunne forstå mig.

- Kvinde på 22 år, Aalborg

Denne interviewpersonen er altså kommet til et sted i sin sorg, hvor hun efterspørger et fællesskab af ligesindede, som kan forstå hendes følelser, mere end at hun efterspørger reel terapi. En anden interviewperson fra målgruppen sagde også, at det var det med at kunne relatere til hinanden, der fik ham til at komme igen:

Efter jeg heller ikke var tilfreds med psykologtimerne, hørte jeg fra en ven om Skyggebørn. Og så fandt jeg ud af, at de her sorggrupper er steder, hvor man kan være åben omkring sin sorg samtidigt med, at der sidder flere personer, der måske kan relatere. Så det var det faktum, at der var noget relaterbart, der tiltalte mig.

- Mand på 18 år, Aalborg

Det er altså tydeligt, at Skyggebørn skaber et rum for at

deltagerne kan spejle sig i hinanden – og at det i høj grad er efterspurgt af børnene og de unge.

Tilfredsheden hos børnene er høj

Disse fremviste citater peger også uomtvisteligt i en retning af, at målgruppen er glad for Skyggebørn og tager noget med derfra, når de går hjem eller endeligt afslutter deres forløb. Selvom der er mange udsagn fra de kvalitative interviews, der viser dette, er der alligevel et par stykker, som træder frem. I de følgende citater beskrives Skyggebørn som et sted, hvor man kan hvile i sig selv og hvor man kan føle sig normal for en stund på trods af den sorg man føler – dette på grund af at man møder andre der oplever det samme:

Hvis jeg skal beskrive Skyggebørn, vil jeg sige, at det er fantastisk og et sted, hvor man kan være allestedsnærværende. Et sted, hvor man kan hvile i sig selv.

- Mand på 18 år, Aalborg

De er så dygtige til at få snakket om alle de her umulige spørgsmål. Det kunne vi slet ikke derhjemme. Det var så befriende med det rum, hvor man for en stund følte sig normal.

- Kvinde på 22 år, Aalborg

Jeg fandt ud af, at der er rigtigt mange andre, der oplever det samme som mig (...). Det har været en god måde at give sig selv lov til hver anden uge at sætte sig ned og snakke om sin sorg, for jeg føler, at der sker mange ting i hverdagen, og så glemmer man at give sig selv lov til at være i det og kommer til at skubbe det bagud.

- Kvinde på 23 år, København

Børnenes og de unges udbytte

Næsten alle føler, at det hjælper dem at komme i samtalegruppen

Disse tal fra spørgeskemaundersøgelsen blandt de børn og unge, som deltager i samtalegrupper hos Skyggebørn, understøtter pointerne fra de kvalitative interviews. Det er tydeligt, at det for næsten alle børn og unge er en positiv oplevelse at komme i Skyggebørn.

Nedenstående figur viser, hvor stor en andel af respondenterne, som alt i alt føler, at det hjælper dem at komme i samtalegruppen hos skyggebørn. 46 pct. svarer, at det hjælper dem "i høj grad" og 50 pct. svarer, at det hjælper dem "i nogen grad". Kun 1 pct. svarer, at det slet ikke hjælper dem, og ingen svarer, at det hjælper dem i mindre grad. Det er vigtigt at tage i betragtning at resultaterne både stammer fra de børn og unge, som har gået i grupperne længe, men også dem som har forladt grupperne efter kort tids deltagelse.

Alt i alt, i hvilken grad føler du, at det hjælper dig at komme i samtalegruppen hos Skyggebørn?

Næsten alle er glade for deres samtalegruppe

Samme pointe udtrykkes ligeledes i nedenstående figur, som viser hvor stor en andel af respondenterne, som alt i alt synes godt om deres samtalegruppe. 94 pct. svarer, at de synes "meget godt" eller "godt" om deres samtalegruppe hos Skyggebørn. Ingen svarer, at de alt i alt synes "meget dårligt" eller "dårligt" om deres samtalegruppe.

Hvor godt synes du alt i alt om din samtalegruppe hos Skyggebørn?

Børnenes og de unges udbytte: fællesskab og inklusion

Grupperne skaber en følelse af meningsfuldt fællesskab

Det, der især hjælper børnene gennem deres sorg, er, at de qua Skyggebørn kommer til at føle sig mindre alene både med deres sorg og i det hele taget. Børnene danner nogle centrale relationer i deres liv, og denne tryghed er meget værdifuld; specielt i et liv, hvor det kan være tumult med dødsfald eller lange sygdomsforløb. Nedenfor fortælles det, hvordan man danner virkelige, dybe forhold:

Der var nogle, der blev familie næsten. Jeg husker to søstre, vi snakkede meget med. Også udenfor. Også i dag. Det var et helt specielt bånd. Man tænkte ikke over de sociale forskelle. Nu har jeg været i en del forskellige [grupper], fordi jeg er blevet ældre. Altid har man kunne rumme alles forskelligheder. Der blev ikke set skævt på en.
- Kvinde på 23 år, Aalborg

Det samme gælder for følgende citat, hvor man igen kan se, at personen faktisk har fået bekendtskaber, der strækker sig ud over Skyggebørn:

Bare at vide at man havde nogen, man havde et fællesskab med. Det var virkelig dejligt at mærke. Jeg har også fået nogle gode relationer ud af det efterfølgende, vi har fortsat kunne hjælpe hinanden, og vi ved, at vi forstår hinanden på et helt andet plan, end hvad ens andre venner gør.
- Kvinde på 23 år, København

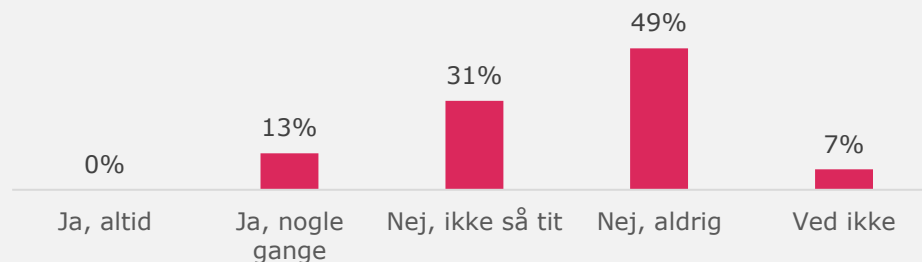
Mange føler sig mindre alene med deres sorg i samtalegruppen

Netop dette fællesskab gør, at man ikke føler sig lige så alene og fremmedgjort, fordi man står i en mærkbar anderledes situation end sine jævnaldrende. En interviewperson fortæller, at det potentielt har været det største og mest centrale læringspunkt:

Hvis jeg skal tage én ting med videre, så er det, at jeg ikke er alene. Der er så mange andre, der har mistet, og som kan genkende. Når alt er ved at ramle, er det det ikke – det hele skal nok gå. Jeg føler mig ikke længere så ensom med mine følelser.
- Kvinde på 22 år, Aalborg

I tråd hermed svarer 49 pct. i spørgeskemaundersøgelsen, at de aldrig føler sig alene med deres sorg/tristhed i samtalegruppen. 31 pct. føler sig "ikke så tit" alene, og kun 13 pct. svarer, at de "nogle gange" føler sig alene med deres følelser.

Føler du dig nogensinde, eller har du nogensinde følt dig, alene med din sorg/tristhed/ked-af-det-hed i samtalegruppen?

Børnenes og de unges udbytte: at kunne spejle sig i andre

Der er en følelse af accept og genkendelse i gruppen

Når fællesskabet fremhæves i denne rapport, skyldes det, at netop fællesskaber og dybe relationer med ligestillede kan skabe en følelse af genkendelse, spejling eller accept, som kan fordre indre accept, fordi man ser, at andre børn og unge er i stand til at acceptere dem selv. De nedenstående citater viser, hvordan børn og unge oplever sig hjulpet af accept af fællesskab i Skyggeborn:

Jeg synes måske ordet accept passer godt til gruppen. Eller at man siger noget, og at folk kan genkende det – altså genkendelse. Det er det, der betyder rigtig meget for mig i sådan nogle sorggrupper: At folk kan genkende de følelser, man står med, fordi de har været igennem samme proces.
- Kvinde på 24 år, København

Jeg bliver forstået på et helt andet niveau. Når jeg kommer dér, føler jeg at jeg kan genkende alle de andres følelser, når de fortæller om deres oplevelser. Det kan jeg ikke gøre med andre. Men det her giver mig en tryghed i, at det ikke bare er mig, der er skør og har skøre tanker.
- Kvinde på 22 år, Aalborg

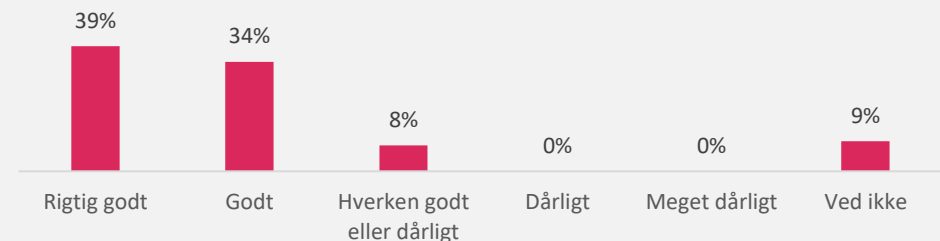
Det har altså tydelig en effekt på børnenes oplevelse af dem selv og deres sorg, at de føler, at de er velkomne eller i hvert fald ikke er outsiders, når de kommer i Skyggeborn, men at de faktisk er en del af gruppen.

Børnene oplever, at de andre i gruppen forstår dem

At børnene og de unge har en oplevelse af at kunne acceptere og spejle sig i hinanden underbygges af de kvantitative resultater.

Nedenstående figur viser hvor stor en andel, der føler, at de andre i samtalegruppen forstår deres følelser og oplevelser. Det fremgår, at ca. 91 pct. har positive svar på dette spørgsmål. Hhv. 39 pct. og 35 pct. svarer, at de andre i samtalegruppen forstår deres følelser og oplevelser "rigtig godt", eller "godt". Der er ingen, som svarer, at de andre deltagere forstår deres følelser "dårligt" eller "rigtig dårligt".

Hvor godt synes du, at de andre børn/deltagere i samtalegruppen forstår dine følelser og oplevelser?

Børnenes og de unges udbytte: udvikling af sprog for sorg

Børnene og de unge får hjælp til at udvikle et sprog for deres sorg

Flere af de interviewede børn og unge oplever, at samtalegrupperne har hjulpet dem til at få mere viden om deres situation samt givet dem redskaber til at forstå og sætte ord på deres følelser. Nedenstående citater beskriver, hvordan samtalegrupperne hjælper til at udvikle et sprog for sorgen og til at gøre de følelser, man har, mere håndgribelige. Det er både at have et sted, hvor der er mulighed for at sige alt det, man har på hjerte (første citat), men det kan også være en stor hjælp at lytte til andres formuleringer, hvis man selv har svært ved at finde ord for det, man føler (andet citat):

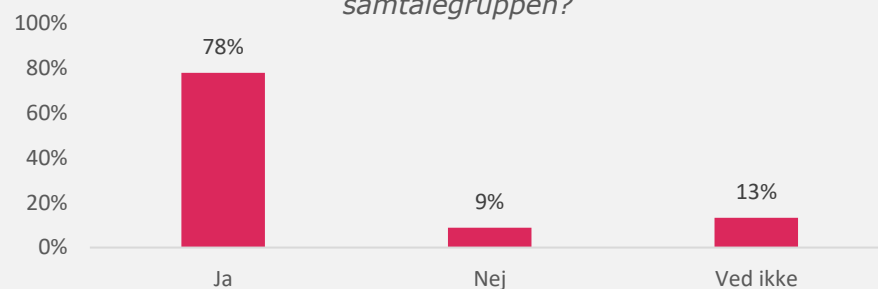
Jeg har et sted, hvor der er en base, der er så stærk, at jeg kan tage alt med til dem, der handler om det emne. Det giver mig et sprog til at forklare og forstå, hvad der sker i den her proces.
- Mand på 27 år, Aalborg

Dét at hvis nogen beskriver, hvad de selv er igennem, eller fortæller om følelser, de har, det hjælper også mig. Jeg kan have svært ved at sætte ord på det, og der kan andre hjælpe mig ved at de kan sætte ord på deres følelser. Det gør, at mine egne følelser bliver meget mere håndgribelige.
- Kvinde på 22 år, Aalborg

De fleste har nemmere ved at tale om deres situation

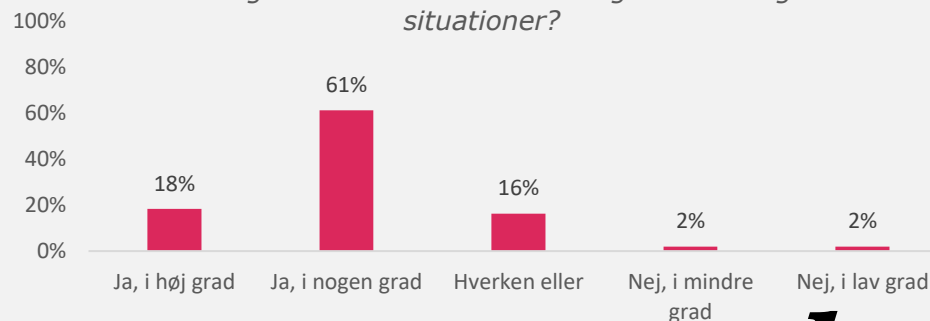
At børnene får hjælp til at sætte ord på deres følelser gennem Skyggebørn ses tydeligt i spørgeskemaresultaterne. Følgende figur viser, at 78 pct. oplever, at det er blevet nemmere at tale om, hvordan de har det med deres situation, efter de er begyndt i samtalegruppen.

Er det blevet nemmere at tale om, hvordan du har det med din situation, efter du er begyndt i samtalegruppen?

Samme billede tegner sig, hvor børnene specifikt tager stilling til, om de har fået redskaber til at håndtere forskellige følelser og situationer bedre. Her svarer 18 pct., at de "i høj grad" har fået redskaber, mens 61 pct. tilkendegiver, at de i "nogen grad" har fået redskaber til at håndtere sorgen. Altså siger den store majoritet af børnene (79 pct.), at de har lært at håndtere sorgen, f.eks. som vist i citaterne med deres sprog.

Føler du, at du via samtalegruppen har fået redskaber/strategier til at håndtere forskellige følelser og situationer?

Børnenes og de unges udbytte: oplevelser af de frivillige

Børnenes oplevelse af de frivillige er positiv

Fra de kvalitative interviews kan man se, at børnene og de unge er glade for de frivillige. Flere nævner, hvordan de udgør en stor støtte i deres liv og er både kompetente og empatiske. En ung beskriver, at de er gode til at give en hjælpende hånd, og at de udviser stort engagement (første citat), og en mor beskriver dem som værende kompetente til at håndtere de udfordringer, som kan opstå (andet citat):

De frivillige er fantastiske ildsjæle, der bare giver en hjælpende hånd, når der er brug for det. De er både sympatiske og empatiske i så mange aspekter. De udviser så meget engagement, når de er i gruppen, og er gode til at have forskellige strategier til, hvordan man skal være i gruppen.
- Mand på 18 år, Aalborg

Udover den lidt store udskiftning, synes jeg virkelig, at de frivillige er dygtige (...). Der var en pige, der havde fortalt noget ret voldsomt om hendes historie, og i den sammenhæng var de gode til at forberede mig på mulige reaktioner hos et af mine børn. Jeg følte mig tryk i og rustet til at møde mit barn i efterreaktionen derhjemme.
- Mor til to drenge på 6 og 7 år, Aarhus

Som det sidste citat ovenover kort beskriver, opleves der dog nogle gange udskiftning af de frivillige i gruppen. En anden mor fortæller ligeledes, hvordan for meget udskiftning i de frivillige kan opleves som forvirrende for børnene:

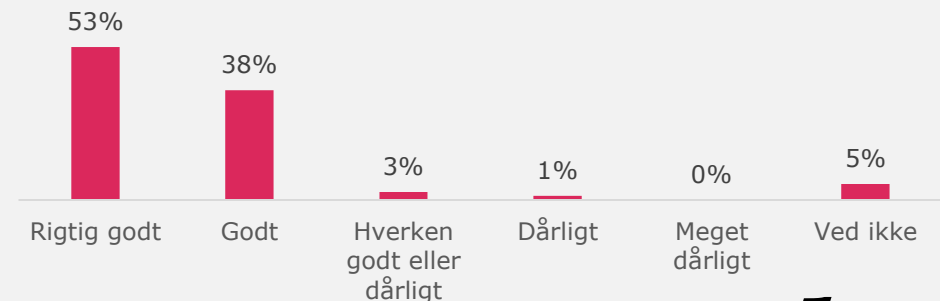
Der var nogle frivillige inde over, som kun var der i ganske korte perioder. De kunne godt give en krammer og give [børnene] tryghed, selvom [de] ikke kendte dem så godt. Men det er vigtigt, at det er gennemgående. Der blev noget forvirring med dem, som kom og stoppede igen og ikke fik taget afsked.

- Mor til to piger på 9 og 11 år, København

De voksne/frivillige er gode til at forstå deltagerne i skyggeborn

Nedenstående graf understøtter, at en stor andel af deltagerne synes, at de frivillige/voksne er gode til at forstå deres følelser og oplevelser. Det fremgår, at ca. 91 pct. har svaret positivt på dette spørgsmål. Henholdsvis 53 pct. og 38 pct. svarer, at de voksne/frivillige i samtalegruppen forstår deres følelser og oplevelser "rigtig godt" eller "godt". Der er kun 1 pct. som svarer, at de frivillige forstår deres følelser "dårligt", og ingen giver udtryk for, at de frivillige forstår dem "meget dårligt".

Hvor godt synes du, at den voksne/de frivillige i samtalegruppen forstår dine følelser og oplevelser?

Børnenes og de unges udbytte: motivation til skolegang og uddannelse

Samtalegruppe hos Skyggebørn hjælper på motivationen til at gå i skole

Det er vigtigt, at børn, der har oplevet sorg, er i stand til at gennemføre skole og opnå tilknytning til arbejdsmarkedet mv. på lige fod med andre. Dette er også en af de vigtige udfordringer, som Skyggebørn kan være med til at tackle. Det viser sig, at børnene faktisk via Skyggebørn udvikler sig på en sådan måde, at de selv mener, at de i dag er bedre stillet, end hvis de ikke havde deltaget i Skyggebørns grupper. I de følgende citater fra unge eksemplificeres dette. De har oplevet en fornyet lyst til at gå i skole (første citat), øget koncentrationsevne (andet citat) samt støtte til at påbegynde videregående uddannelse (tredje citat):

Ift. at gå i skole har det bestemt gjort en forskel. I bund og grund har det gjort, at jeg har haft lyst til at komme i skole. Efter hver samtale når man et nyt stadie. Det er som at tage et nyt babyskridt i healingprocessen hver gang.
- Mand på 18 år, Aalborg

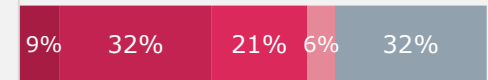
Jeg havde svært ved at koncentrere mig i skolen, men der hjalp Skyggebørn. Der snakkede vi meget om det og fandt på værktøjer, der kunne hjælpe.
- Kvinde på 23 år, Aalborg

Det har været svært at skulle i gang med at læse til [navn på uddannelse], da min mor også var [navn på uddannelse], og der har været Skyggebørn været gode til at støtte mig. Her har jeg kunne lette mit hjerte ved at dele mine tanker med dem. De har hjulpet mig til at have det mindre svært.
- Kvinde på 22 år, Aalborg

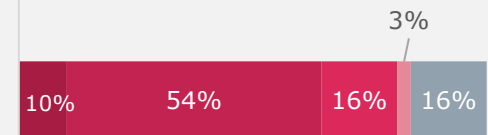
Disse citater er bare et udsnit fra de kvalitative interviews, hvor nogen har udtrykt en positiv uddannelsesrelateret udvikling. Nedenfor ses det kvantitative billede, og første del af figuren nederst viser, hvor stor en andel af deltagerne, som føler, at de har fået mere lyst til at deltage i undervisning i skolen, efter de begyndte hos Skyggebørn. 41 pct. af deltagerne svarer, at samtalegruppen hos Skyggebørn har givet dem "rigtig meget" eller "lidt" mere lyst til at deltage i undervisningen i skolen. Der er en relativt stor andel, som svarer "Ved ikke/ikke relevant for mig" til dette spørgsmål. Det må formodes, at spørgsmålet har været svært at relatere til og forstå for nogle af respondenterne.

Den anden del af figuren viser hvor stor en andel af deltagerne, som synes, at samtalegruppen hos Skyggebørn har gjort det lettere at gå i skole. 65 pct. af deltagerne angiver, at samtalegruppen hos Skyggebørn har gjort det "rigtig meget" eller "lidt" nemmere at gå i skole. 19 pct. svarer "nej, ikke så meget" eller "nej, slet ikke".

Synes du, at samtalegruppen hos Skyggebørn har givet dig mere lyst til at deltage i undervisningen i skolen?

Synes du, at samtalegruppen hos Skyggebørn har gjort det nemmere at gå i skole?

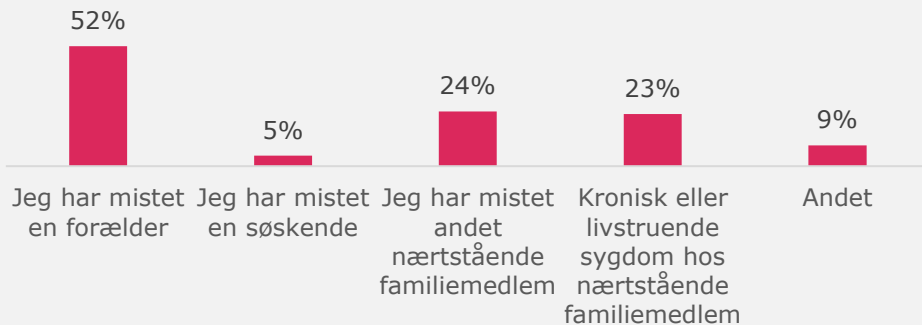
- Ja, rigtig meget
- Ja, lidt
- Nej, ikke så meget
- Nej, slet ikke
- Ved ikke/ ikke relevant for mig

Børnenes og de unges udbytte: forskellige tabsomstændigheder og baggrunde

Børnene og de unge har meget forskellige årsager til at starte i samtalegruppe

I spørgeskemaundersøgelsen bliver det klart, at børnene og de unge har forskellige bevæggrunde for at deltage i en samtalegruppe hos Skyggebørn. Figuren herunder viser, at de fleste (52 pct.) deltager, fordi de har mistet en forælder, mens 5 pct. har mistet en søskende, 24 pct. har mistet et andet nærtstående familiemedlem og 23 pct. er med, fordi et nærtstående familiemedlem har en kronisk eller livstruende sygdom.

Hvad er den primære årsag til, at du går/har gået i en samtalegruppe hos Skyggebørn?

Hvorvidt forskellighederne er en udfordring for børnene, er svært entydigt at konkludere på ud fra de kvalitative interviews med børnene. Nogle synes, at det er en styrke, mens andre synes, det er problematisk. I en af de observerede samtalegrupper erfarede Moos-Bjerre dog, at det i dette tilfælde øjensynligt forløb fint, at nogle havde mistet pga. selvmord, en anden i arbejdsulykke, mens andre havde mistet pga. kræft.

Hvis Skyggebørn ønsker denne bredde i årsager, er det altså vigtigt, at de er opmærksomme på at få spurgt ind de forskellige tematikker, der må opstå på denne baggrund. Herudover også at huske at berøre de børn og unges særlige problematikker, som ikke nødvendigvis opleves af flertallet i gruppen.

Et udsnit af udsagn med børnenes holdninger ses her:

Det, at folk har mistet på forskellige måder, ændrer ikke så meget på sorgprocessen...Så selvom folk har forskellige historier, går man igennem meget af det samme. Og det man ikke kan relatere til, så tror jeg det bidrager med et mere nuanceret perspektiv på det at sørge.

22 år,
Aalborg

25 år,
København

Fordi jeg har mistet min far så pludseligt, så kan jeg godt have det sådan, at der er meget fokus på kræft, også i samfundet, hvor der er mindre fokus på andre måder at miste på. Der var klart flest, der havde mistet til kræft. De kunne klart spejle hinanden i det. Jeg sad med en anden baggrund. Der kunne det have været rart, at vi kunne have snakket om, hvad der var særligt ved, at det var et uventet dødsfald. Hvis vi var kommet til det emne, så kunne det være, at mit behov var blevet fint opfyldt af den ene gang.

Børnenes og de unges udbytte: løs eller fast struktur på samtalen?

Den bedste sammensætning af taletid og struktur på samtalen er forskellig for målgruppens individer

Ligesom der er forskellige holdninger om aldersspænd og størrelsen på grupper, er der også forskellige holdninger til, hvordan samtalegrupperne skal forløbe rent samtalemæssigt. Nogle børn mener, at det fungerer fint med en åben dagsorden uden særlig meget struktur, hvilket kommer til udtryk i nedenstående citat:

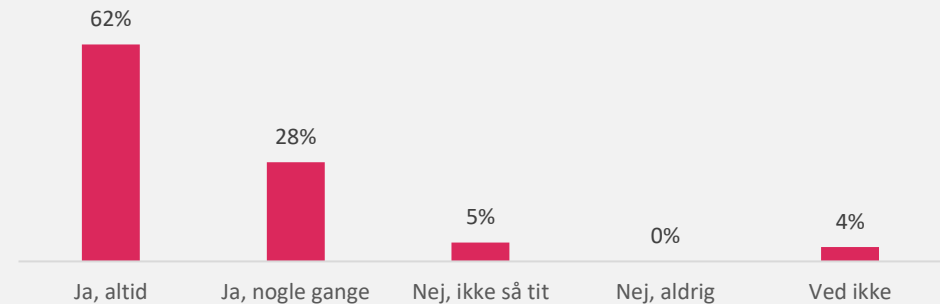
Samtalen var generel meget fri. Vi ser, hvor samtalen byder hen. Samtalen er åben, og folk er ikke bange for at byde ind med sit eget. Det er så rart, at man kan genkende følelser og tanker på kryds og tværs af gruppen.
- Kvinde på 22 år, Aalborg

Andre mener på den anden side, at man med fordel kunne vælge at lave det mere struktureret for at sikre, at flere, der har lyst til at tale, får muligheden for det:

Der var ikke nogle øvelser eller så meget struktur i det. Det kan der være fordele og ulemper ved. I starten var det meget fint, at det var sådan lidt åbent, men det gjorde måske også, at man sad og lyttede meget. Det var mange mennesker, man skulle igennem. Når de mere frie dialoger kom i gang, var der faktisk ikke så meget tid tilbage. Vi fik ikke tømt hele stakken ud, fordi tiden var ved at løbe op efter maden, hvor der så var fri dialog.
- Kvinde på 25 år, København

Når du er i samtalegruppen, føler du så, at du kan fortælle frit om, hvad du føler og tænker?

Som det fremgår af figuren, føler de fleste alligevel, at de kan fortælle frit om, hvad de føler og tænker, når de er i samtalegruppen. For dog at imødekomme det fåtal, der ikke føler, at de kan fortælle frit, eller dem, der kun nogle gange synes det, kan man indarbejde mere struktur. Det kunne f.eks. gøres ved at lave en slags intern plan blandt de frivillige og ansatte over, hvem der ikke har sagt noget over det sidste stykke tid for at få et overblik og sikre inklusion af alle. På den måde ville man minimere den følelse af ikke at blive inkluderet, som en interviewperson sætter ord på her:

Det er lidt drænende at sidde og lytte til en anden persons historie, uden at man selv bliver inkluderet. Jeg vil gerne have, at det var et sted, hvor man deler erfaringer og tanker, og det gjorde vi nok ikke i forhold til mit behov. Der skal være lidt bedre struktur. Men der skal heller ikke være en fast struktur, for man skal også kunne snakke om de ting, der kommer op. Men måske bare sørge for, at alle bliver inkluderet lidt bedre. Jeg fik måske ikke lige det ud af det, som jeg gerne ville have haft.

- Kvinde på 24 år, København

De frivillige: Om på udbytte hos målgruppen II

Fællesskab og følelsen af ikke at være alene er yderst vigtig

Hvis man dog ser bort fra denne mulige aldersproblematik, går det igen hos mange af de frivillige, at Skyggebørn formår at skabe et rum, hvor de følelser og tanker, som dukker op, bliver mødt af andre børn i samme situation. Det skaber et fællesskab, hvor man som barn og ung i sorg ikke føler sig alene. Genkendelighed er altså et ord, som kan beskrive essensen af mange af de frivilliges syn på Skyggebørns formål og bidrag. Følgende citat viser, hvordan en frivillig mener, at følelsen af fællesskab, som fremkommer ved samtalen, kan hjælpe med barnets ensomhed:

Det er, at de ikke føler sig alene med det, de står i. De andre genkender og kan leve sig ind i. Det bliver genkendeligt. Andre har oplevet noget lignende. Man bliver knap så ensom i det.
- Frivillig, Aalborg

En anden frivillig bakker op om dette og udtaler:

Det, der kendetegner teenagere er, at de gerne vil være ligesom de andre, og det er svært for dem, fordi de mærker en sorg. Skyggebørn er med til at skabe et rum, hvor de har mulighed for at være ligesom alle andre i et fællesskab.
- Frivillig, Aarhus

For nogle er Skyggebørn sågar det eneste sted, hvor børn med sorg kan få denne støtte, mener en frivillig:

Det er det eneste fællesskab, hvor de møder andre børn og unge, som har oplevet det samme som dem selv.
- Frivillig, Aalborg

Samtalen er forløsende i sig selv

De frivillige mener i tråd hermed ikke, at det nødvendigvis er fastlagte teknikker eller bestemte øvelser, der virker for børnene. Det er derimod det trygge rum, hvor der altid er plads, og hvor man føler sig forstået i sorgen, hvilket fører til et stort og meningsfuldt udbytte hos børnene. En frivillig kan fortælle om sin egen oplevelse i Skyggebørn, hvor han som barn selv var deltager i samtalegruppen, inden han senere blev frivillig:

Jeg kender det selv fra et have gået i gruppe i mange år. For mig var det ikke en bestemt samtale, man kan sætte fingeren på ... Det er det rum, hvor der er plads. Man kan mødes omkring sorgen og bare være i det. Det er forløsende i sig selv.

- Frivillig, Aalborg

En anden frivillig mener, at Skyggebørns effekt på børnene skyldes, at det er meget givende at arbejde med narrativer og lade mennesker i sorg fortælle og tale om deres historie og erfaringer:

Man har brug for vidner til ens livshistorier. Det med, at der er en masse, der lytter til det, kan have en helende effekt i sig selv. At man bliver set og hørt af andre.
- Frivillig, Aalborg

Dette store udbytte ved netop samtale understøttes derudover af, at børnene kan komme så længe, som de har lyst, hvilket de frivillige anser som meningsfuldt og unikt:

Det fine ved konceptet er, at der ikke er en udløbsdato. Nogle af dem, der har gået der i længere tid, kan blive enormt berørte af dem, der kommer ind som nye. Så får de tårer i øjnene og kan sige: "Det der kan jeg huske, at jeg sagde, da jeg startede.
- Frivillig, Aalborg

Bilag 1: Baggrundsinformation om respondenter i spørgeskemaundersøgelsen

